

ЗАГАДКАТА НА ИМЕНИЕТО „КЛУМБЪР“

THE MYSTERY OF CLOOMBER

Copyright © 1888 by Arthur Conan Doyle

© Зорница Русева, *превод от английски*

© Живко Петров, *дизайнер на корицата*

© Сиела Норма АД

София • 2021

ISBN: 978-954-28-3440-3

Артур Конан Дойл

ЗАГАДКАТА
НА ИМЕНИЕТО
„КЛУМБЪР“

Превод от английски
Зорница Русева

СЪДЪРЖАНИЕ

ГЛАВА I ХЕДЖИРЪТ ОТ ФАМИЛИЯ УЕСТ ОТ ЕДИНБУРГ	7
ГЛАВА II НЕОБИЧАЙНИЯТ НАЧИН, ПО КОЙТО ИМЕНИЕТО „КЛУМБЪР“ СЕ СДОБИ С НОВИ НАЕМАТЕЛИ	13
ГЛАВА III РАЗВОЯТ НА ПОЗНАНСТВОТО НИ С ГЕНЕРАЛ-МАЙОР ДЖ. Б. ХЕДЪРСТОУН	21
ГЛАВА IV ЕДИН МЛАД МЪЖ С ПОСИВЯЛА КОСА.....	31
ГЛАВА V КАК НИЕ ЧЕТИРИМАТА СЕ ОЗОВАХМЕ В СЯНКАТА НА „КЛУМБЪР“	38
ГЛАВА VI КАК БЯХ ЗАЧИСЛЕН НА СЛУЖБА В ГАРНИЗОНА НА „КЛУМБЪР“	51
ГЛАВА VII ЕФРЕЙТОР РУФЪС СМИТ И НЕГОВОТО ПРИСТИГАНЕ В „КЛУМБЪР“	58
ГЛАВА VIII ПОКАЗАНИЯ НА ИЗРАИЛ СТЕЙКС	72

ГЛАВА ІХ ИЗЛОЖЕНИЕ НА ДЖОН ИЙСТЪРЛИНГ, ПРЕПОДАВАТЕЛ В МЕДИЦИНСКИЯ КОЛЕЖ В ЕДИНБУРГ	86
ГЛАВА Х ПИСМОТО, КОЕТО ПРИСТИГНА ОТ ИМЕНИЕТО	97
ГЛАВА ХІ КОРАБОКРУШЕНИЕТО НА „БЕЛИНДА“	101
ГЛАВА ХІІ ТРИМАТА ЧУЖДЕНЦИ НА БРЕГА	120
ГЛАВА ХІІІ В КОЯТО СТАВАМ СВИДЕТЕЛ НА ОНОВА, КОЕТО СА ВИЖДАЛИ МАЛЦИНА.....	129
ГЛАВА ХІV ПОСЕТИТЕЛЯТ, КОЙТО ДОТИЧА ПО ПЪТЯ ПРЕЗ НОЩТА.....	151
ГЛАВА ХV ДНЕВНИКЪТ НА ДЖОН БЪРТИЪР ХЕДЪРСТОУН.....	168
ГЛАВА ХVІ БЛАТОТО КРИЙ	192

Глава I
**ХЕДЖИРЪТ ОТ ФАМИЛИЯ УЕСТ
ОТ ЕДИНБУРГ**

Аз, Джон Фодъргил Уест, студент по право в университета „Сейнт Андрюс“, се захех с написването на следните страници в желанието си възможно най-стриктно и сбито да изложа пред широката публика своята гледна точка.

Волята ми не е да постигна литературен успех, нито изпитвам каквото и да било желание посредством изтънчеността на своя стил или артистичните достойнства на своя изказ да хвърля още по-дълбока сянка на неяснота върху странните събития, които ще опиша. Най-висшият ми стремеж е онези, които до известна степен са запознати с разглеждания въпрос, да съумеят, след като прочетат моята творба, добросъвестно да подкрепят думите ми, без да открият дори един откъс, в който съм разкрасил или изменил на истината.

Случи ли се да постигна гореописаното, бих бил напълно задоволен от резултата от своето първо, и вероятно последно, литературно начинание.

Възнамерявах да опиша изминалите събития стриктно хронологично, като се осланям на достоверни свидетелски показания в случаите, когато описването от мен се простира отвъд собствените ми познания. Но вместо това, не без любезното съдействие на мои приятели, достигнах до един различен разчет,

който обещава да бъде по-малко трудоемък за мен и по-задоволителен за читателя. А именно, в пълнота да оползотворя разнородните ръкописи по темата, с които разполагам, както и да ги обогатя с доказателствата на очевидци, предоставени ми от лицата, успели най-добре да опознаят генерал-майор Дж. Б. Хедърстоун.

За постигане на тази цел аз ще изложа пред широката публика показанията на Израил Стейкс, бивш кочияш в имението „Клумбър“, и на Джон Ийстърлинг, член на Окръжния съд в Единбург, към момента практикуващ право в Странрар, окръг Уигтауншир. Към тях ще прибавя дословно подбрани цитати от дневника на покойния Джон Бъртиър Хедърстоун по повод събитията, случили се в долината Тул през есента на '41-ва година, в края на първата Афганистанска война, които описват сражението в дефилето Терада и смъртта на човека на име Гулаб Шах.

За себе си запазвам дълга да попълня липсите и пролуките, които биха могли да се появят в описанието. При това положение аз отстъпих ролята си на автор в полза на тази на съставител, но от друга страна, от повествование моят труд се превърна в поредица от надеждни клетвени показания.

Моят баща, Джон Хънтър Уест, беше прочут познавач на санскрит и езиците на Ориента и сред онези, които все още таят интереси към подобна тематика, името му и до ден днешен носи известна тежест. Тъкмо той първи, след сър Уилям Джоунс¹, насочи вни-

¹ Уилям Джоунс (1746–1794) е английски филолог, юрист, индолог и ориенталист. Известен е като първия учен, установил връзката между индийските и европейските езици, разглеждани днес като част от общото индоевропейско семейство. – Бел. ред.

манието на публиката към огромните достойнства на персийската литература и неговите преводи на Хафез² и Фарид ад-Дин Аттар³ заслужено му донесоха искрената похвала на барон Фон Хамер-Пургшал⁴ от Виена, както и на други изтъкнати европейски критици.

В броя на „Ориенталишес Сиенцблат“⁵ от януари 1861 година той е описан като *Der berühmte und sehr gelhernte Hunter West von Edinburg*⁶ – един цитат, който добре помня как изрязва и грижливо прибира, с напълно приемлива суета, сред най-тачените семейни книжа.

Беше получил образование за юрист (или член на Частната адвокатска колегия на Нейно Величество, както се нарича това призвание в Шотландия), но ученото му хоби поглъщало толкова много от неговото време, че му оставало твърде малко, което да отделя за упражняване на своята професия.

Когато клиенти посещавали адвокатската му кантора на Джордж Стрийт, вместо това можел да бъде открит, потънал в дълбок размисъл, в някое кътче на юридическата библиотека към правния факултет на Единбургския университет или приведен над някой мухлясал ръкопис във Философския институт, впрег-

² Хадже Шамс ад-Дин Мохамад Хафез-е Ширази (1315–1390) е персийски поет, представител на философско-лирическата поезия. – Бел. ред.

³ Фарид ад-дин Мухаммад ибн Ибрахим Аттар (ок. 1142–1220) е персийско-гаджикски поет и суфитски теоретик, един от тримата Велики суфи. – Бел. ред.

⁴ Йозеф фон Хамер-Пургшал (1774–1856) е австрийски ориенталист и дипломат. Занимавал се е основно с историята на Османската империя. – Бел. ред.

⁵ „Ориенталски научен журнал“. – Бел. пр.

⁶ Прочутият и начетен Хънтър Уест от Единбург. – Бел. пр.

нал ума си в проучване на Законите на Ману⁷, съставени шестстотин години преди раждането на Христос, вместо в разнищване на заплетените проблеми на шотландското законодателство през XIX век. Следователно не бива да се изненадваме, че колкото повече нови познания придобивал, толкова повече замирала адвокатската му практика – и в момента, в който достигнал зенита на своята знаменитост, се изправил лице в лице с нищетата.

Поради липсата на преподавателско назначение по санскрит в който и да било от университетите в родината му и на какъвто и да било интерес към единствено и само умствените блага, които би могъл да предостави на обществото, щяхме да бъдем принудени да се отдадем на културен живот в нищета и да потърсим утеха в афоризмите и поученията на Фирдоуси⁸, Омар Хаям⁹ и останалите му любими източни поети. Спаси ни единствено добрината и щедростта на неговия полубрат Уилям Фаринтош, земевладелец от Бранксъм, графство Уигтауншир.

⁷ Законите на Ману са паметник на древноиндийската литература, представляващ сборник с предписания за благочестие на индийците от времето на Ведическата цивилизация. Предписанията засягат изпълнението на обществения, религиозен и морален дълг, приписван по легендарна традиция на прародителя на човечеството – Ману. – Бел. ред.

⁸ Фирдоуси/Фирдауси, или Хахим Абу'л-Касим Фердоуси Туски (ок. 940–1020) е един от най-именитите и велики поети на Персия, известен с прозвището „Омир персийски“. Автор е на иранската национална поема „Шах-наме“. – Бел. ред.

⁹ Гияс ад Дин Абу'л Фатх Омар ибн Ибрахим Хаям Нишапури (1048–1131) е ирански (персийски) енциклопедист, математик, поет, философ, лекар и астроном. Известен е със своя „Рубаят“, сборник от рубаи. – Бел. ред.

Този Уилям Фаринтош беше собственик на по-землен имот, чиято площ, за съжаление, беше обратно пропорционална на стойността си, тъй като беше съставен от най-мрачния и неплоден участък земя в цялото мрачно и неплодно графство. Като ерген обаче разходите му бяха неголеми и той успяваше да се издържа от наемите на пръснатите из земите си селски къщи, както и от продажбата на понитата от местната шотландска порода, които отглеждаше сред крайбрежните възвишения – в резултат на което съумяваше да живее не просто както се полага на един земевладелец, но и да задели една солидна сума в банката.

В периода на относителното ни финансово благоденствие почти не бяхме получавали новини от този наш роднина, но тъкмо когато бяхме започнали да си блъскаме главата как да свързваме двата края, се получи писмо, подобно на ангел хранител, в което той ни предлагаше безвъзмездно съчувствие и помощ. В него земевладелецът от Бранксъм ни съобщаваше, че от известно време един от белите му дробове започнал да отслабва и че доктор Ийстърлинг от Странрар горещо го посъветвал да прекара малкото години, които му оставали, изложен на един по-щадящ и мек климат. Поради това той беше твърдо решен да замине за южната част на Италия и умолително настояваше в негово отсъствие да се настаним в имението „Бранксъм“, а баща ми да се заеме със стопанисване и управление на имотите му срещу съответното заплащане, което, от своя страна, разсея до един страховете ни от оскъден живот.

Майка ни беше починала преди няколко години, така че преговорите трябваше да проведем само аз,

баща ми и сестра ми Естер – и както лесно бихте могли да отгатнете, не ни отне дълго да приемем щедрот предложение на земевладелеца. Баща ми замина за Уигтаун още същата вечер, а Естер и аз го последвахме няколко дни по-късно, натоварени с два чувала от картофи, пълни с учени книги и малкото покъщнина, която си струваше неприятностите и разходите за транспорт.

Глава II

НЕОБИЧАЙНИЯТ НАЧИН, ПО КОЙТО ИМЕНИЕТО „КЛУМБЪР“ СЕ СДОБИ С НОВИ НАЕМАТЕЛИ

В сравнение с дома на един английски земевладелец къщата в Бранксъм може и да изглеждаше оскъдно, но за нас, след дългото ни пребиваване в тесни апартаменти, тя притежаваше кралско великолепие.

Сградата беше просторна и ниска, с покрив с червени керемиди, прозорци с ромбоидни стъкла и изобилие от жилищни помещения с опушени тавани и дъбови ламперии. Отпред имаше малка кръгла морава, опасана с тънка редичка измършавели и неподдържани букови дървета, целите възлести и посърнали под въздействието на наситения с морски пръски вятър. Зад нея бяха пръснати къщичките на селцето Бранксъм-Бере – не повече от дузина на брой, – обитавани от простолюдни рибари, които гледаха на земевладелеца като на свой естествен закрилник.

На запад се простираха широкият песъчлив плаж и Ирландско море, докато във всички останали посоки се ширеха голите скалисти брегове, сиво-зелени отблизо и лилавеещи в далечината, разгърнали своите дълги, ниски извивки до хоризонта.

Много мрачно и самотно беше на крайбрежието на Уигтаун. Човек можеше да крачи дълго и тягостно цели мили, без да срещне друго живо същество

освен белите чайки, размахали тежки крила, които се обстрелваха една друга със своите пронизителни и скръбни крясъци.

Много самотно и много мрачно! Веднъж изгубил от полезрението си Бранксъм, накъдето и да погледнеше човек, не виждаше и следа от човешка ръка – с изключение на високата бяла кула на имението „Клумбър“, която се извисяваше подобно на гигантски надгробен камък, опасан от елите и листвениците наоколо.

Тази огромна сграда, на миля и нещо от нашето жилище, била построена от богат търговец от Глазгоу със странен вкус и самотни навици, но към момента на нашето пристигане беше изоставена от много години и се извисяваше с олющени от времето стени и пусти прозорци, вперили безизразен поглед над склона.

Пуста и плесенясала, тя служеше единствено като ориентир за рибарите, които с времето бяха установили, че като държат комина на къщата на земевладелеца и бялата кула на „Клумбър“ на една линия, ще могат да преминат през зловещата плитчина, която извиваше наъбената си гърбина над размирните води на бруления от вятъра залив подобно на дремещо чудовище.

Насред това неопитомено място Съдбата беше довела баща ми, сестра ми и мен самия. За нас самотата му не криеше ужас. След забързаната шумотевица на големия град и изнурителната задача да поддържахме привидно благоприличие въпреки оскъдните ни доходи, тук ни обгръщаше едно всеобятно, успокояващо душата спокойствие, под безбрежния небосклон и напористия въздух. Тук поне нямаше бърбиви съседи и

любопитни погледи.

Земевладелецът ни беше оставил файтона си и две понита, с помощта на които баща ми и аз щяхме да обикаляме имота и да изпълняваме нетрудните задължения, присъщи на един пълномощник, или „комисионер“, както се изразяваха там, докато нашата мила Естер се грижеше за домакинството и озаряваше със светлина тъмната стара сграда.

Така протичаше нашето просто, безметежно съществуване – до онази лятна нощ, в която се случи непредвиденият инцидент, оказал се предвестник на въпросните необикновени събития, с чието описание съм се захванал.

Бях придобил навик вечер да излизам с малката лодка на земевладелеца на лов за дребна риба, която да ни послужи за вечеря. През онзи паметен ден бях придружен от моята сестра, която седеше с книга в ръка на кърмата на лодката, докато аз опъвах въдиците си на носа.

Слънцето се беше спуснало зад назъбения ирландски бряг, но последните му лъчи все още се процеждаха през една дълга ивица алени облаци и шеметно озаряваха водите. Необятната морска шир беше прорязана и белязана от оцветени в червено ивици. Бях се изправил в лодката, отдаден на наслада от необятната гледка на брега, морето и небето, когато сестра ми подръпна ръкава ми с кратък, остър вик на изненада.

– Виж, Джон – извика тя, – в кулата на „Клумбър“ свети!

Извърнах глава и се загледах обратно към високата бяла островърха кула, която надничаше над наобико-

лилите я дървета. Докато гледах, ясно видях в единия от прозорците да проблесва светлина, която изведнъж угасна и след това отново се появи, този път в прозореца на горния етаж. Там блещука известно време, а сетне проблесна покрай два съседни прозореца на долния етаж, преди да се изгуби от поглед зад дърветата. Очевидно някой, понесъл в ръка фенер или свещ, се беше изкачил по стълбите на кулата и след това се беше върнал в основната част на къщата.

– Кой би могъл да бъде това? – обърнах се аз по-скоро към себе си, отколкото към Естер, тъй като от изписаната по лицето ѝ изненада личеше, че не можеше да ми предостави каквото и да било предположение. – Може би някой от Бранксъм-Бере е пожелал да огледа имота.

Сестра ми поклати глава.

– Сред тях няма никого, който би се осмелил да прекрачи отвъд железните порти – каза тя. – Освен това, Джон, ключовете се пазят при посредника на недвижими имоти в Уигтаун. Дори и да имаше някой толкова любопитен, не би успял да намери начин да влезе вътре.

Когато в ума ми изникнаха масивната порта и тежките капаци, които преграждаха долния етаж на „Клумбър“, не ми остана друго, освен да призная неоторимостта на аргумента на моята сестра. Неочакваният посетител трябваше да е влязъл вътре или с употребата на значителна сила, или по някакъв начин да се е сдобил с ключовете.

С разбудено от малката загадка любопитство аз насочих лодката към брега, твърдо решен да видя с очите си кой би могъл да бъде този натрапник и какви биха

били неговите намерения. След като оставих сестра си в „Бранксъм“ и повиках да ме придружи Сет Джеймисън, стар морски вълк и един от най-храбрите рибари, двамата поехме през полята сред сгъстяващия се мрак.

– Като мръкне, оная къщурка си изглежда страшно – отбеляза моят спътник и осезаемо забави крачка, докато му разяснявах естеството на нашата задача. – Нищо чудно, че тоя, дето я притежава, е искал да я направи толкова далече.

– Е, Сет, точно сега има някой, който не се страхува да влезе в нея – казах аз и посочих голямата бяла сграда, която блещукаше в мрака пред нас.

Светлината, която бях забелязал от морето, се движеше напред-назад покрай прозорците на долния етаж, чиито капаци бяха разтворени. Вече виждах и втора, по-слаба светлинка, която следваше първата на няколко крачки разстояние. Очевидно двама души, един с лампа и друг с восьчна или тръстикова свещ, обстойно оглеждаха вътрешността на постройката.

– Всякой сам да си наглежда къщата – рече твърдо Сет Джеймисън и се закова на място. – Ами ако някой призрак или таласъм се навърта в „Клумбър“? Не е шега работа да се забъркваме в такива неща.

– Но, човече – провикнах се аз, – нали не мислиш, че призрак е пристигнал с карета? Какви са тези светлини отсреща до портите на алеята?

– Точно светлините на карета! – възкликна спътникът ми с не чак толкова злокобен глас. – Нека се приближим, господарю Уест, и да разберем откъде идва.

Към този момент нощта се беше спуснала съвсем, ако не се смята една тясна дълга ивица светлина, която

все още се процеждаше в далечината на запад. Като се препъвахме дружно през полето, успяхме да достигнем пътя за Уигтаун и мястото, където високите каменни стълбове бележат началото на алеята, която води към „Клумбър“. Пред портата беше спряна една висока ловна карета, а конят кротко хрупаше стръкчета трева от зелената ивица, опасваща пътя.

– Ами че да! – каза Джеймисън, като огледа отблизо празната кола. – Знам я много добре. Каретата принадлежи на господин Макнийл, комисионера от Уигтаун – онзи, дето пази ключовете.

– В такъв случай, след като така и така сме тук, може да поговорим с него – отвърнах аз. – Ако не се лъжа, тъкмо слизат надолу.

Докато говорех, дочухме трясъка на тежката врата и след няколко минути от мрака изникнаха два силуета – единият висок и кокалест, а другият нисък и пълен – и се насочиха към нас. Бяха толкова улисани в разговор, че ни забелязаха едва след като преминаха през портата на алеята.

– Добър вечер, господин Макнийл – казах аз, като пристъпих напред и се обърнах към комисионера на Уигтаун, с когото бегло се познавах.

При тези думи по-ниският от двамата мъже обърна глава към мен и ми показа, че не съм сбъркал за самоличността му, но по-високият му другар отскочи назад, видимо и крайно разтревожен.

– Какво става, Макнийл? – чух го да казва със задъхан, задавен глас. – Това ваше дело ли е? Какво означава това?

– Не се тревожете, генерале! Не се тревожете! – каза дребничкият възпълен комисионер с благ тон, тъй

както човек би се обърнал към уплашено дете. – Това е младият господин Фодъргил Уест, от „Бранксъм“, макар поводът за присъствието му тук тази вечер съвсем да не ми е известен. От друга страна, след като предстои да бъдете съседи, не би било редно да пропусна възможността да ви запозная. Господин Уест, това е генерал Хедърстоун, който предстои да наеме имението „Клумбър“.

Подадох ръка на високия мъж, който я прие колебливо и неохотно.

– Дойдох тук – обясних аз, – защото видях да се движите със светлини на прозорците и си казах, че може би се случва нещо нередно. Много се радвам, че го сторих, тъй като това ми предостави възможността да се запозная с генерала.

Докато говорех, ясно си давах сметка, че новият наемател на имението „Клумбър“ е впил плътно поглед в мен в мрака. Когато приключих, той протегна дълга трепереща ръка и обърна фенера си така, че да огрее лицето ми.

– Бога ми, Макнийл! – извика той със същия треперещ глас отпреди малко. – Твоят приятел е кафяв като шоколад. Той не е англичанин. Сър, вие не сте англичанин, нали?

– Шотландец, роден и отгледан тук, както се полага – казах аз и се сдържах да не се засмея единствено заради очевидния ужас, изписан върху лицето на моя нов познат.

– Шотландец, а? – рече той и въздъхна с облекчение. – В днешно време няма разлика. Трябва да ме извините, господин Уест. Изнервен съм, адски изнервен. Хайде, Макнийл, след по-малко от час трябва да сме се

върнали в Уигтаун. Лека нощ, господа, лека нощ!

Двамата се качиха по местата си; комисионерът изплющя с камшика си и високата ловна карета се изгуби с тропот в мрака, а от двете ѝ страни струяха плътни сияйни лъчи. Не след дълго потракването на колелата ѝ заглъхна в далечината.

– Как ти се стори новият ни съсед, Джеймисън? – попитах аз след дълго мълчание.

– Изглежда си е точно тъй, както сам рече той, господин Уест – много е нервен. Може би съвестта му не е съвсем в ред.

– По-скоро черният му дроб – казах аз. – Изглежда така, сякаш е преживял тежки страдания. Но вятърът пронизва, човече – време е и двамата да потърсим подслон.

Пожелах на спътника си лека нощ и закрачих през полето към ведрата, топла светлина, която струеше от прозорците на салона на „Бранксъм“.